

MĚSÍČNÍK PRO HUDEBNÍ,
VÝTVARNOU
A OBECNĚ ESTETICKOU
VÝCHOVU ŠKOLNÍ
I MIMOŠKOLNÍ

Vydává ministerstvo školství, mládeže a tělo-
výchovy ČR ve Státním pedagogickém
nakladatelství v Praze 1, Ostrovní 30
Vedoucí redaktor: doc. dr. František Sedlák,
CSc. ● Redakce: Milena Jáčová (hudebně-
výchovná část), PhDr. Alena Dokonalová
(výtvarněvýchovná část) ● Grafická úprava:
Radmila Kunová

OBSAH

M. Vondrák: INSEA, České Budějovice 1988	33
K. Hrodek: Střední průmyslová škola grafická v Praze	36
A. Jusko: Miniaturná plastika	39
T. Sedlický: Záujmová umelecká činnost učňovské mládeže	41
J. Kolář: Portrét sbormistra (dr. Dostálík)	42
J. Fiala: Vojáci s mírovým posláním	43
A. Knapp: Populární hudba a výchova	44
M. Blažek: Nové systémy audiovizuálních prostředků	45
J. Mihule: V. Blok, V. Martinů, Z. Kodály	51
J. Kolář: Úsměvy paní Hudby	51
H. Janus: Kompaktné platne	52
L. Kurková: Lukášova tvorba pro děti Minizpěvníček	53
M. Jáčová: Vybrali jsme pro vás Václav Spěváček: Zprávy z krajů	54
A. Knesplová: Anotace učebních pomůcek	55
T. Hejzlar: Hudební výročí (listopad)	56
Novinky OPUSU	56
I. Brožková: Galérie v terénu	57
J. Iliev: Ruské byliny a pohádky a jejich ilustrace	58
M. Hromádková: Nejkrásnější zahrádka (Čtenáři nám piší)	60
I. Procházková: K šedesátinám Dušana Janouška	62
V. Roeselová: Jaká jsi, kočko? (cyklus Hledání a systém)	63

NOTOVÁ PŘÍLOHA

Komu pesnju pojom. Obrabotka V. Rubina.
Koza. Hudba J. Laburda, slova V. Fischer

OBÁLKA

1. a 4. str.: Jaká jsi, kočko? Vyobrazení k cyklu Hledání a systém, LŠU Praha, Biskupská ul., učila Věra Roeselová
2. str.: Prostor pro život (obrazový cyklus J. Brožka)
3. str.: Hledání a systém (obrazový cyklus)

ČESKÉ BUDĚJOVICE 1988

OHLÉDNUTÍ ZA CELOSTÁTNÍM

SYMPOZIEM VÝTVARNÝCH PEDAGOGŮ

MATOUŠ VONDRÁK

Československý komitét INSEA, tato relativně nevelká součást dnes již početné a po celém světě rozšířené organizace, jejíž význam pro výměnu poznatků a ochranu oprávněných zájmů výtvarné pedagogiky je nezastupitelný, nejen trvale potvrzuje svoji aktivitu, ale znova prokazuje schopnost inspirativně řídit dění na tomto poli. Přes nepříliš příznivé — zejména ekonomické — podmínky pro svou existenci si stále udržuje obsahem své práce, koncepčním pojetím i metodickou šíří své působnosti společenský význam, který jí právem náleží. Je potěšitelné, že se tomuto sdružení daří prosazovat se nejen v domácím prostředí, ale že udržuje plodné a oboustranné užitečné styky se světovým hnutím INSEA a to na té nejvyšší úrovni.

Potvrdilo to i poslední, úspěšně uskutečněné jednání pořádané v jižních Čechách pod názvem „Proměny výtvarného umění a jeho místa ve světě dnešního člověka, zvláště děti a mládeže“. Jeho obsahem bylo posouzení širokého okruhu otázek dynamiky vývojových změn výtvarného umění se zřetelem k nejaktuálnějším problémům současné výtvarné pedagogiky. Kromě více než stovky našich účastníků se tohoto pracovního setkání zúčastnili významní členové a zástupci světové a evropské rady INSEA a zahraniční hosté z USA, Francie, PLR, Velké Británie a Holandska.

Předsednictvo ČSKI a jeho organizační výbor svolali toto třídní celostátní sympozium s mezinárodní účastí ve dnech 28.—30. dubna 1988

do hotelu Gomel v Českých Budějovicích, který svými prostory, spolu se zázeminím krajského města a jeho okolím vytvořil vlídné a reprezentativní prostředí, adekvátní tak významnému rokování. Podařilo se tak pokračovat v sympatické tradici zvat účastníky jednotlivých sympozií do hezkých a atraktivních koutů naší vlasti. Po Vysokých Tatrách, Moravě, Bratislavě, beskydských Visalajích a dalších místech se znovu dostalo i na jižní Čechy.

České Budějovice jako hostitelské město bylo zvoleno mimo jiné i proto, že organizátoři mohli účastníkům sympozia nabídnout jako volný doplněk programu prohlídku zajímavých místních památek, regionální architekturu, ale i návštěvu sbírek jihočeských muzeí a galérií. V této souvislosti je možné rovněž poukázat i na to, že existuje určitá kulturně historická kontinuita, vytvořená zejména působením řady vynikajících výtvarně pedagogických osobností v tomto kraji. Uveďme alespoň příklad osobitě českobudějovické umělecké skupiny Linie, vlastně jediného českého meziválečného avantgardního centra mimo Prahu a Brno, která zde působila. Měla ve svém středu umělce, z nichž naprostá většina věnovala svůj zájem a schopnosti nejen sféře umělecké, ale také výtvarně pedagogické. Že jejich úsilí mělo svůj význam, a to zdaleka ne pouze regionálně omezený, o tom svědčí trvalé stopy, jež v naší výtvarné pedagogice zanechali. Připomeňme alespoň jména Emil Pitter či Josef Bartuška . . .

*ne vidět v téhle věci má jeho význam je podle významu - a před a k. dle
 del ja + designu jichy fony*

Vraťme se však od minulosti opět k přítomným problémům a otázkám, jež dnes výtvarné pedagogy zaměstnávají. Jedním takovým stále živým okruhem problematiky, který je nastolován vždy znovu tehdy, když se výtvarná výchova chystá tvořivě obrodit své zastarávající pojetí, je aktualizace inspirativního vlivu současného výtvarného umění. Tato staronová úloha výtvarné výchovy se také stala závažným a podnětným, ale vzhledem ke své složitosti a šíři obtížným a nelehkým tématem jednání budějovického symposia. Ti, kteří připravovali jeho program, si byli vědomi nutnosti určité plurality přístupů k projednávaným otázkám, vzájemné konfrontace dílčích stanovisek i jejich posuzování z určitého didaktického nadhledu, usilujícího o syntézu a koordinujícího jednotlivé specifické pohledy navzájem, a to především s přihlédnutím k zisku výchovnému, tedy i společenskému. Pedagogické a metodické ohledy vedly proto ke stanovisku nevidět cíl symposia pouze v analýze vývojových proměn umění, odtržené od toho, jak se tyto otázky konkrétně promítají do naší praxe a jak umělecké vlivy nacházejí odraz v současném pojetí výtvarné výchovy.

Snad z těchto důvodů také úloha zahajovacího vstupu do symposia na téma „**Souvislosti současného výtvarného umění a výtvarné výchovy**“ připadla současně hned třem referujícím — prof. Jaromíru Uždilovi, doc. Matouši Vondrákovi a dr. Pavlu Šamšulovi. Všechny úvodní příspěvky, které se vzájemně doplňovaly, spojovalo přesvědčení, že proměny výtvarného umění, jež mají svůj základ ve změnách společenských, je nutno nejen rozpoznat, pochopit

je a vysvětlit, ale také s nimi pedagogicky pracovat. To znamená aktivně je ve výtvarné výchově akceptovat, zahrnout je do svého pojetí a adekvátně, ale také neprodleně jejich inspirační vliv realizovat — dokud je aktuální. Sounáležitost obou oblastí — umění a výchovy — definovaná v uvedených referátech jako podstatná, i když proměnlivá, pak byla podrobena analýze, ve které referující tento vztah kriticky posuzovali v odlišných rovinách a s rozdílnými příklady jeho dobové podoby, která je vždy historicky podmíněná.

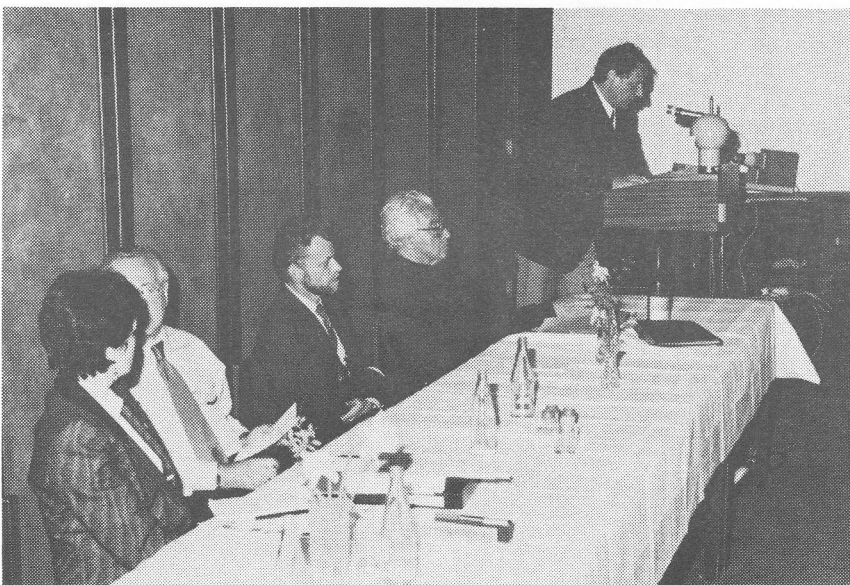
Nelze bohužel ani v krátkosti rekapitulovat vše, co bylo vysloveno, ani jednotlivě uvádět všechna podnětná vystoupení, zaměřená v dalším průběhu jednání na některé konkrétnější a detailnější aspekty uplatnění výtvarného umění ve výtvarné výchově. Snad zde alespoň postačí zájemcům slib pořadatelů, že zpracované materiály předloží odborné veřejnosti ve formě chystaného sborníku. (Časopis *Estetická výchova* zveřejní v průběhu tohoto ročníku alespoň některé příspěvky, ovšem upravené a zkrácené. Pozn. red.) Seznámíme naše čtenáře souhrnně s těmi nejzávažnějšími myšlenkami, které podle našeho názoru obsahovala rozprava, i s těmi, co zazněly v diskusích.

Především se opět prokázalo, že otázky současného postavení výtvarné výchovy, které musejí být znova nově položeny, neleží mimo oblast soudobé výtvarné kultury. Naopak, mají výrazné umělecké souřadnice své doby a souvisejí s otázkami po současném smyslu umění i s tím, jaké má dnes poslání i místo vedle dalších forem lidských kontaktů se světem. Existence nových skuteč-

ností v soudobém umění neznámá ovšem pro výtvarnou výchovu jenom jakousi nutnou povinnost zahrnout je prostě do sféry svého zájmu, přibrat je a rozmnožit jimi mechanicky svůj obsah. Inspirativní význam současného umění pro výtvarnou výchovu je daleko zprostředkovanější. Z řady ukázek práce pedagogů, kteří prakticky realizují svůj výtvarně výchovný program v daných souvislostech se současným uměním (vystoupení například dr. Igora Zhoře, ale i M. F. Chavanne z Francie a dalších), vyplynulo, že tvořivé a nikoliv pasivní přejímání uměleckých podnětů je složitým a náročným procesem přehodnocení a organického včlenění těchto vlivů do celé struktury soudobé výtvarné pedagogiky. Jde o komplikovaný proces pedagogické tvorby, který nestojí svým významem společenským o nic níže, než umělecká tvorba profesionálního umělce.

Konkrétní podobu těchto snah v praktické rovině bylo možné na symposiu posoudit nejen v ukázkách promítaných pomocí videa a diapozitivů, ale i v improvizovaných výstávkách autentických dětských výtvarných prací (vedených například Karlou Cikánovou ze ZŠ v Londýnské ulici v Praze nebo Vladimírem Kordošem a Ladislavem Vančem ze SUPŠ v Bratislavě).

Program druhého dne dopoledne byl připraven tak, aby se ho mohla zúčastnit i širší odborná a pedagogická veřejnost jihočeského kraje. Časový prostor byl věnován zejména zahraničním hostům symposia, jejichž účast zde byla, jak už jsme naznačili, více než reprezentativní. Ve velkém sále kina Vesmír za předsednictví prof. J. Uždila, který jednání řídil a pohotově komentoval, došlo k zajímavé konfrontaci ve vystoupení dvou, v současné době nejvýznam-

Zahájení symposia INSEA v Českých Budějovicích. U pultiku doc. Matouš Vondrák vítá účastníky, prof. J. Uždil se připravuje k přednesení referátu. Dále za předsednickým stolem dr. Pavel Šamšula, CSc., předseda ČSKI a vzácní hosté prof. Elliot W. Eisner (USA), nově zvolený prezident světové rady INSEA a Marie F. Chavanne, dosavadní prezidentka

Večerní program druhého dne sledují zprava: M. F. Chavanne z Francie, prof. E. Eisner z USA, zleva: J. Steers z Anglie, viceprezident INSEA a prof. Q. Kleijn z Holandska

nějších zástupců světové rady INSEA, kteří se letos střídají ve svých funkcích a při této příležitosti se setkali právě u nás, v Československu.

Marie-Francoise Chavanne, dosavadní francouzská prezidentka světové rady INSEA, hovořila zejména o připravené chartě výtvarné výchovy UNESCO, po ní pak prof. Elliot W. Eisner z USA, nově zvolený prezident světové rady INSEA, seznámil naši veřejnost se svým pojetím programu výtvarněpedagogického hnutí ve světě. Prostřednictvím obou příspěvků jsme měli jedinečnou příležitost seznámit se nejen s tím, co je dnes ve světové výtvarné výchově živé a podnětné, ale i s tím, co nás s tímto hnutím spojuje. Přes přirozené rozdíly v programových stanoviscích je to zejména snaha využít našeho oboru k pozitivnímu ovlivnění postavení člověka ve světě, k těm humanitním cílům, mezi něž patří i ohled k rozvoji lidské osobnosti, ve společenském smyslu pak i k většímu dorozumění a vzájemné úctě mezi národy.

Podnětné myšlenky zazněly i v dalších příspěvcích zahraničních hostů, kteří na sympoziu hovořili, ať již šlo o vystoupení profesorky Ireny Wojnarové z Varšavy, členky světové rady INSEA či Mary Rose Beaumont z Velké Británie, teoretičky umění a dopisovatelky časopisu „Arts Review“ se zaměřením na současné britské malířství a sochařství.

Bylo již řečeno, že plánovanou součástí tří denního sympožia byla návštěva historických památek hlavního města i jeho okolí. Každý z účastníků dal přednost programu podle svého osobního zájmu a založení. Nabízela se buď prohlídka historického jádra Českých Budějovic nebo zájezd autobusem na český venkov s lidovou architekturou Pláštovic, Holašovic a dalších obcí. Patřila sem i návštěva venkovské školy ve Strýčicích, jejíž sklepní prostory přeměnily děti v malé muzeum lidové výtvarné kultury. Alšova jihočeská galérie na Hluboké nabídla vedle vzácných sbírek gotického výtvarného umění, flámského a holandského malířství i pozoruhodnou, nově ote-

vřenou výstavu Zátíší v české malbě 20. století. Dobře vybraný, koncepčně ucelený a nápaditě instalovaný soubor maleb obsahoval díla dor. 1987 a vhodně doplnil obsah sympožia.

Program jednání hodnotili všichni zahraniční účastníci jako inspirativní a zajímavý. Mohli v jeho průběhu poznat a ověřit si, že naše výtvarná výchova má plodnou a bohatou tradici, ale i potřebné teoretické zázemí k tomu, aby ji bylo možno tvořivě rozvíjet v kontaktu se světovým děním. Krátký, ale intenzivně prožitý a srdečnou atmosférou naplněný pobyt v jižních Čechách přinesl účastníkům bohaté osobní zážitky a dojmy. A tak zatímco elegantní Francouzka F. M. Chavanne pro sebe s nesmírným zaujetím objevovala dílo po dílu jihočeskou gotiku, prof. Eisner z amerického Stanfordu v Kalifornii byl přímo zaskočen tím, že někde existují venkovská stavení s čápy na komíně, mlýn z minulého století, který opravdu pracuje, že po poli u silnice běhají zajáci a skáče stádo srnek. Tohle všechno — filozoficky domyšleno — však mělo hlubší souvislost s našimi odbornými problémy, než by se na první pohled zdálo — vždyť postupující odcizení člověka přírodě je jevem znepokojivým a varujícím.

Ne všechno se samozřejmě organizátorům sympožia po organizační, technické a obsahové stránce dokonale podařilo. Nepovedlo se realizovat vše, co si přáli uskutečnit. Je pravděpodobné, že se nedostalo v programu na všechny, kdo chtěli a mohli fundovaně přispět k jednání. Nezbyl nakonec ani dostatečný časový prostor k volné výměně názorů,

k bohatější panelové diskusi, která bývá kořením podobných akcí. V tomto ohledu se opět projevila stará bolest všech setkání odborníků stejného oboru — lidí, kteří si toho mají mnoho co říci: čas vyhrazený pro organizovaný i neorganizovaný program nemilosrdně uběhl a je možné se jenom utěšovat, že by stejně nestačil, i kdyby ho bylo více. Přesto je možno říci, že byl plně využit a že byl cele naplněn myšlenkami mířícími k užitečnému a společensky závažnému cíli.

V závěru sympožia bylo konstatováno, že požadavek — využít podnětů současného výtvarného umění ve výtvarné výchově tvořivým způsobem — je program nesporně velmi náročný. Mnohotvárná a proměnlivá podoba světového umění, ve kterém se znovu a znovu klade otázka po jeho novém, skutečném smyslu a kdy nové umělecké tendence často vzdorují našemu okamžitému pochopení, by nás neměla odradit od snahy se v něm orientovat. Jedině kontakt s tímto uměleckým pohybem založený na jeho důkladné a hlavně časově neopozdžené znalosti umožňuje konfrontaci s našimi výchovnými cíli a využití jeho kladných podnětů. Že tyto podněty existují a jak s nimi lze nakládat, nám pomohly naznačit skončené dny společného rokování v Českých Budějovicích. Mnohých otázek zůstaly otevřené, k některým z nich se bude vracet výtvarně pedagogická teorie, jiné musí permanentně řešit praxe, ve které budou vztahy k oblasti výtvarného umění uvědoměle zakotveny. Přejme si společně, aby pronesené myšlenky nezapadly a aby se neustále rozšiřovaly možnosti, jak je dále rozvíjet.

Andrzej Nowak